

Ольга Гордійчук,

кандидат філософських наук,

доцент кафедри журналістики та філософських студій

Державний університет «Житомирська політехніка»

Владислав Марченко,

здобувач вищої освіти

Державний університет «Житомирська політехніка»

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СМЕРТІ В ТВОРЧОСТІ ЮКІО МІСИМИ

Юкіо Місіма (справжнє ім'я Кімітака Хіраоке) – один із найвизначніших японських письменників ХХ століття. Його творчість поєднує традиційну японську естетику з європейським модернізмом, а основними темами є смерть, краса, тілесність, честь, самопожертва. Він став відомим завдяки літературній та громадсько-політичній діяльності, не був філософом у традиційному академічному розумінні цього терміну, проте його твори мають глибоко філософський характер. Юкіо Місіма був, скоріше, філософом-естетом або філософом дії, чиї ідеї знайшли вираз через літературу, театр і політичну активність. Його життя стало втіленням глибокого внутрішнього конфлікту між модерністю та традицією, духом і тілом, реальністю й ідеалом [2].

Для Юкіо Місими смерть була не просто неминучим фіналом, а засадничим сенсом, до якого він свідомо прямував – останнім актом, вищою точкою шляху, що увінчує його ідеали. За свої сорок сім років він прожив яскраве, насичене життя: отримав юридичну освіту, працював держслужбовцем, але швидко покинув державну службу заради літератури, створивши близько сорока романів,

вісімнадцять п'єс і більше сотні новел, оповідань та публіцистичних творів. Ставив спектаклі, грав і знімався в кіно, диригував симфонічним оркестром, керував реактивним літаком, здійснив сім навколосвітніх подорожей, п'ять разів був номінований на Нобелівську премію з літератури та став самим читаним автором Японії. Окрім творчості, він захоплювався бойовими мистецтвами, отримав п'ятий дан кендо, а також вивчав карате, айкідо та дзюдо.

Місіма створив власну воєнізовану організацію "Татенокай", і, озброївшись лише катанами, разом із трьома соратниками захопив військову частину, намагаючись підняти солдатів на повстання. Коли спроба перевороту не вдалася, він завершив свою історію, вчинивши сеппуку (ритуальне самогубство).

Щоб зрозуміти, як глибоко тема смерті розкрита в світогляді Юкіо Місіма, розглянемо його твір "Золотий храм", у якому смерть постає не лише як трагічний фінал, а як центральний символ, що віддзеркалює саму суть людського існування [1].

У романі "Золотий храм" Юкіо Місіма створює складну метафору протистояння життя і смерті, тлінного і вічного, людини і її власних ідеалів. Центральний образ – храм Кінкакудзі постає як символ абсолютної краси, застиглої у часі досконалості, яка, однак, через свою недосяжність та незмінність стає тягарем для головного героя Мідзогучі, для якого храм є не просто архітектурною спорудою, а втілення ідеалу, що затьмарює його власне існування. Він бачить у ньому те, чого ніколи не зможе досягти, те, що робить його життя ще більш нікчемним на тлі вічної краси.

Мідзогучі є глибоко трагічною постаттю. Його заїкання стає фізичним уособленням внутрішньої роздвоєності, нездатності знайти власне місце у світі, а життя є нескінченною низкою принижень, самоприниження і відчуженості. Він живе в тіні ідеалу,

у постійному контрасті з досконалістю храму, що постає перед ним як абсолютний зразок, символ вічності, що ніколи не буде досягнутим. Мідзогучі не просто ненавидить цей храм: він боїться і водночас поклоняється йому, оскільки розуміє, що його власне існування, сповнене сумнівів і страждань, завжди буде лише тінню цієї незмінної краси [3].

Саме у цьому протистоянні між мінливістю людського життя і вічністю ідеалу проявляється основна філософська проблема роману – питання смерті та безсмертя. Храм Кінкакудзі символізує безсмертя, застиглу досконалість, яку не торкається плин часу. Мідзогучі ж, навпаки, уособлює тлінність, слабкість і страх перед власною нікчемністю. Він усвідомлює, що ніколи не зможе досягти цієї вічності, що його власне життя розчиниться в безликій масі людей, не залишивши по собі жодного сліду.

Це протиріччя між вічністю і смертністю досягає кульмінації у сцені підпалу храму. Цей акт стає для Мідзогучі спробою знищити ідеал, що пригнічує його, спробою звільнитися від тиранії досконалості. Але водночас це і символічна спроба досягти власного безсмертя через акт руйнування, перетворити своє нікчемне існування на щось значуще, хоча б через знищення абсолютної краси. Він прагне вирватися з тіні храму, віднайти свою власну, хоч і короточасну, досконалість у акті руйнування.

Смерть для Місіми, як і для Мідзогучі, не є просто кінцем, а трансформацією, спробою подолати людську нікчемність і наблизитися до ідеалу, навіть якщо це вимагає самознищення чи руйнування. Через свою творчість і життя Місіма стверджує, що смерть може бути не лише кінцем, а й актом творення, можливістю подолати межі людської слабкості та наблизитися до ідеалу. Для Мідзогучі знищення Золотого храму було спробою звільнитися від

гніту вічної краси, а для Місіми сеппуку стало останнім виразом його прагнення до величі. У цьому трагічному парадоксі: знищенні заради творення, самознищенні заради вічності і представлена суть філософії Юкіо Місіми. Смерть для нього була не поразкою, а кульмінацією, моментом, коли нікчемне існування могло нарешті зрівнятися з абсолютном, залишивши по собі слід у безкінечності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Місіма Ю. Золотий храм (Kinkakuji). Переклад з японської І. Дзюби. К.: Видавництво "Юніверс", 2006.
2. Henry Scott-Stokes. The life and death of Yukio Mishima. New York, First print 1974.
3. Marguerite Y. Місіма: Бачення порожнечі (Mishima: A Vision of the Void). Чикаго: University of Chicago Press, 2001.
4. Слюсар В. М. Феномен свободи в культурній самореалізації особистості : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 256 с.
5. Слюсар В. М. Вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію особистості. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2007. № 32. С. 20 – 24.